

TÁJÉKOZTATÁSI MUNKA ÁLTALÁBAN

A találmányi és szabadalmi leírások referátumainak egységesítése

A Szovjetunióban (és másutt is) a találmányi és szabadalmi leírások referálásában kettős gyakorlat alakult ki. Nevezetesen:

a német rendszerű találmányi és szabadalmi leírások esetében általában referátumként fogadják el a leírások bevezető összevezését.

az USA-rendszerű találmányi és szabadalmi leírásokat pedig úgy referálják, mint a szakirodalmat.

A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a bevezető összevezések a műszaki adatok vonatkozásában nem elég gazdagok és pontosak, a jogi adatok pedig túlságosan is részletezők.

A találmányi és szabadalmi leírások szakirodalmként való referálása rendszerint terjedős. Mindez megnehezíti a találmányi és szabadalmi tájékoztatást, holott ennek vitán felüli fontossága van a kutatás és fejlesztés területén.

A hetvenes évek elején a szovjet találmányi és szabadalmi szervek bekapcsolódtak azokba a nemzetközi erőfeszítésekbe, amelyek célja a találmányi és szabadalmi leírások referátumainak szabványosítása, és amelyeket az ICIREPAT (International Committee for International Co-operation in Information Retrieval among Examining Patent Offices = Újdonságvizsgáló Szabadalmi Hivatalok Nemzetközi Információkeresési Együttműködési Bizottsága) koordinál.

Egyetértés alakult ki abban a tekintetben, hogy a megoldás a találmányok és szabadalmak referálásának egységesítésére az ún. kategorizált vagy szempontok szerinti módszer a legalkalmasabb. Ennek lényege: minden referátumnak – meghatározott sorrendben – válaszolnia kell megadott szempontokra vagy kategóriákra, amelyeket a találmányi és szabadalmi leírások lényegi sajátosságaiból vezetnek le. A referátumban minden szempont külön bekezdést képez, amely az ugyancsak meghatározott vezérszóval indul.

E kategorizált referátumok szovjet változata a következőképpen tagolódik:

1. A bibliográfiai leírás. (Mint hogy nincs rá kötelező szabvány, az ICIREPAT gyakorlatához célszerű itt csatlakozni.)
2. A találmány közismert tulajdonságai. (A vezérszó: Ismeretes, hogy. . .)
3. A felhasználás területe. (A vezérszó: A felhasználás területe. . .)
4. A találmány célja. (A vezérszó: A találmány célja. . .)
5. A találmány új tulajdonságai és sajátosságai. (A vezérszó: Az előterjesztett . . .-ban . . .)
6. Ábrák

A referátumok maximális terjedelme 130 szó.

A fenti referálási tervezetet a gyakorlatban is kipróbálták. Bebizonyosodott, hogy jól használható a különféle rendszerű találmányi és szabadalmi leírások referálásához, valamint az is, hogy a tervezet szerint készített referátumok alapján megbízható teljességgel lehet az egyes találmányokat és szabadalmakat indexelni.

A referátumok lényegi teljessége különösen a nehezen beszerezhető külföldi találmányi és szabadalmi leírások esetében előnyös. Az egységes forma pedig igen hamar megkedvelteti magát a használók körében.

IVANOVA, N. Sz. – FEDOSZJUK, M. Ju.: *Ob unifikacii trebovanij k referatam opiszanii izobretenij = Naučno-Tehniczeszkaja Informacija, 1. sor 1. sz. 1976. p. 31–35./*

(Futala Tibor)

Információs ügynökök

Új jelenséggé vált a könyvtárügy és a tájékoztatásügy területén az információs ügynök. (A szakirodalom először 1969-ben foglalkozott vele.) Az USA-ban és Kanadában 300 fölé tehető azoknak a személyeknek és ügynökségeknek a száma (közülük 32-t kérdezett meg a szerző és 18 válaszolt), akik és amelyek pénzért elégitik ki ügyfeleik információs igényeit. Becslések szerint ez a tevékenység ma egy 5–10 millió dollárt forgalmazó gazdasági ágazat, de tíz év alatt megtízszereződhet.

Az információs ügynök tevékenysége a dokumentumok vagy másolataik megszerzésétől, bibliográfiák és irodalomkutatások összeállításán keresztül a state-of-art jelentések, fordítások elkészítéséig, valamint információs és könyvtári rendszerek tervezéséig stb. terjed.

Az „üzletág” kezdeteinél megtalálható a munkaidő után irodalomkutatást végző könyvtáros, a tudatos vállalkozó, a munkanélküli szakember, de a kellő szakértelem nélküli „outsider” társaság is.

A szerző megvizsgálja, hogy milyen problémák adódnak az információs ügynökök tevékenysége során.

1. Az érdekek összeütközése. (A munkaidőn túl, pénzért tájékoztatást adó referenzs-könyvtáros és a könyvtár tájékoztató szolgálata; az információs ügynök, aki pénzt kap szolgálatáért – munkaidőben kiszolgáló könyvtáros; az információs ügynököt meg nem engedett előnyökben részesítő könyvtáros.)

2. Térítési díjak. (Egyes könyvtárak közületi használoktól magasabb beiratkozási díjat szednek, – az ügynök kevesebbet fizet és egyszerre több használót is kiszolgál; a közművelődési könyvtár ingyenes szolgáltatását az ügynök pénzért adja tovább; az információs